

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7762915>

Accepted: 23.03.2023

Göçe Bağlı Olarak İlk ve Ortaokullarda Yaşanan Sorunlara İlişkin Yönetici Görüşleri

School Administrators' Opinions Regarding Elementary and Secondary School Issues Related To Immigration

Osman Ferda BEYTEKİN

Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi
Anabilim Dalı
ferda.beytekin@ege.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3934-0814>

Pınar GEZER

MEB, Okul Müdürü, İzmir Karabağlar Uluğbey İlkokulu
pinargazeller@gmail.com, ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-3290-1554>

5

Özet

Göçün yoğun olarak yaşandığı bölgelerdeki ilkokul ve ortaokullarda çalışan yöneticilerin sorunlarını tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada okul yöneticileriyle görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde bulgular, yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanarak boylamsal çalışma yöntemi ile iki farklı dönemde olmak üzere 2014 ve 2022 yılında toplanmıştır. Elde edilen bulgular, boylamsal olarak içerik analizi yönteminde çözümlenip yorumlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, İzmir İli'ne Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden göç etmiş ailelerin çocukları ile sığınmacı öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu okullarda çalışan 14 yönetici oluşturmaktadır. Farklı iki dönemde boylamsal olarak toplanan veriler bağlamında, 2014 ve 2022 yıllarındaki yönetici görüşlerine göre, yöneticilerin velilerle yaşadıkları sorunlar bağlamında veli ile iletişim ve okul aile birliği alt temaları her iki yılda da değişmemiş olup; yöneticilerin öğretmenlerle yaşadığı sorunlar bağlamında araştırılan öğretmenlerin sık tayin istemeleri alt teması da aynı kalmıştır. Yöneticilerin yönetim sürecinde yaşadıkları sorunlar kapsamında okulların fiziki alt yapısı ile ilgili sorunlar alt temasında yer alan okul yıkım kararları, personel eksikliği ve devlet aktarım gelirinin yetersizliği konuları 2022 yılında yeni sorunlar olarak ortaya çıkmış ancak sosyoekonomik gelir düzeyi düşük veli profili ve nakil ve sürekli devamsız öğrenciler alt teması her iki dönemde de değişmemiştir. 2014 ve 2022 yıllarında boylamsal olarak elde edilen veriler kapsamında yöneticilerin görüşlerine göre göçmen öğrencilerin yaşadıkları sorunlar başlığı altında yer alan

ekonomik sorunlar alt teması her iki yılda da değişmemiştir. Ayrıca, öğrencilerde uyum ve psikolojik sorunlar alt temasında savaş sonrası travma ve ayrımcılığa maruz kalma konuları farklılık göstermekte olup kültürel farklılıklar ile şiddet ve madde bağımlılığı konuları aynı kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Eğitim Yönetimi, Okul Sorunları, Sığınmacı Öğrenciler.

Abstract

In this study, interviews were conducted with school administrators which aims to identify the problems of primary and secondary schools in regions where immigration is common. The interviews were collected in 2014 and 2022 in longitudinal method by applying semi-structured interview forms and the findings were analyzed longitudinally and interpreted using the content analysis method. The study group of the research consists of the children of families who migrated to İzmir from the Eastern and Southeastern Anatolia regions and the administrators working in schools where refugee students are more common. The study group of the research consists of 6 primary schools and 2 secondary schools in Karabağlar District of İzmir and 14 administrators working in these schools. In the context of the data collected longitudinally in two different periods, according to the views of the administrators in 2014 and 2022, it is seen that the problems experienced by the administrators with the parents and teachers have not changed. In the context of the problems experienced by the administrators with the parents, the sub-themes of communication with parents and parent-teacher association did not change in both years. The sub-theme of frequent appointments by teachers, which was researched in the context of the problems that administrators had with teachers, remained the same in both year periods. Within the scope of the problems experienced by the administrators in the management process, the codes of school demolition decisions, lack of personnel and inadequacy of state transfer income, which are included in the sub-theme of problems related to the physical infrastructure of schools, differed in both years. However, the profile of parents with low socioeconomic income and the sub-theme of transfer and permanently absent students did not change. According to the opinions of the administrators, the sub-theme of economic problems experienced by immigrant students did not change in both years within the scope of the longitudinal data obtained in 2014 and 2022. In addition, the codes of post-war trauma and exposure to discrimination differ in the sub-theme of adjustment and psychological problems in students, while the cultural differences, violence and substance addiction issues remained the same.

Keywords: Migration, Educational Administration, School Issues, Refugee Students.

GİRİŞ

Göç olgusu gerek nedenleri gerekse toplumsal yapıda yaratmış olduğu sonuçları bakımından başta sosyoloji olmak üzere tüm sosyal bilimler alanında önemli bir toplumsal sorun olarak ele alınmaktadır. Göç toplumsal değişimin bir sonucu olduğu gibi aynı zamanda toplumsal değişmeye kaynaklık eden önemli unsurlardan biridir. Diğer yandan kentleşme, yoksulluk, işsizlik gibi toplumsal olgularla göç olgusu arasındaki ilişki tek yönlü bir ilişki olmaktan çok karşılıklı etkileşim sürecidir. Başka bir deyişle göç; işsizlik, yoksulluk ve yoksunluğun bir sonucu olduğu gibi, bu olguların oluşması ve devam etmesini de sağlayan bir toplumsal sorundur (Erkan ve Aydın, 2010).

Kısaca göç, göçün nedenleri ve sonuçları arasında karmaşık bir ilişki vardır. Bu ilişki, aynı zamanda, göçün tanımlanmasında ve sınıflandırılmasında da belli güçlükleri doğurmaktadır. “...çünkü göç, durağan olmayan, geriye göçün mümkün olmasını bünyesinde barındıran, dinamik, anakronik ve kendi bağlamında anlamlılık ifade eden sosyal bir olgudur” (Çağlayan, 2008: 302).

Göç olgusu Türkiye açısından ele alındığında, Türkiye'nin özellikle 1960'tan sonra gelişmiş Avrupa ülkelerine yapılan işçi göçü ile tanıştığı görülmektedir (Güngördü, 2002; Tezcan, 2000). 2014 yılında yapılan ilk araştırmada ele alınan iç göç ile Türkiye'nin tanışması 1950'li yıllardan sonraya rastlamaktadır. Yaşam şartlarının zorlaşması, can güvenliğinin kalmaması gibi sebeplerle Suriye halkı zorunlu göç hareketlerine başlamıştır. Yaşanılan zorunlu göç hem Suriye içerisindeki değişik bölgelere hem de Suriye dışındaki diğer ülkelere yönelik olarak gerçekleşmiştir (Orhan, 2014). Bu durum, dolayısıyla sadece Suriye vatandaşlarını değil sınır ülke vatandaşlarını da etkilemiştir. Göç etmek zorunda kalan Suriye vatandaşlarına kapılarını açan ülkelerde vatandaşlık, insan hakları, eğitim gibi alanlarda düzenlemeler yapma gereksinimi ortaya çıkmıştır (Taylor ve Sidhu, 2012). Göç etmek zorunda kalan insanlar gittikleri ülkede, alıştıkları hayatın yerine, göç ettikleri ülkenin şartlarına uygun bir hayat kurma ve bunun beraberinde yeni bir ortamda yaşama, farklı bir işte çalışma, sosyal ilişkileri düzenleme ve göç edilen toplum tarafından kabul görme zorunluluğu içerisine girmektedirler (Biner ve Soykan, 2016).

Göç eylemi sonrası yaşanabilecek sorunları öngörmek ve engellemek için Türkiye'de çeşitli çalışmalar yapılmıştır. İlk olarak uygulanan “açık kapı politikası” ile sınırdan ülkeye göç eden her Suriye vatandaşına “geçici koruma statüsü” verilmiştir (Kap, 2014). Geçici koruma statüsü kimlik belgeleri olmayanlar da dâhil, Türkiye'ye göç eden tüm Suriye vatandaşlarını kapsamaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [GİGM], 2014). Suriye vatandaşlarının Türkiye'ye girişinden sonra yapılan en önemli yasal düzenleme ise 22 Ekim 2014 tarihinde yayımlanan göç yönetmeliğidir (Kaya ve Yılmaz-Eren, 2014). Yönetmelik çerçevesinde Türkiye'ye göç eden Suriye vatandaşları için 11 bölümden oluşan düzenlemeler planlanmıştır. Planlanan düzenlemeler göçle gelen kişilerin; Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki iş birliğiyle ilgili hususlardan oluşmaktadır (Geçici Koruma Yönetmeliği [GKY], 2014).

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü'nden elde edilen bilgilere göre Türkiye'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeli nüfusu 3.574.800 kişi olarak belirlenmiştir (UNHCR, 2020). İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın 19 Ocak 2023 tarihinde güncellediği bilgilerle geçici koruma kapsamındaki Suriyeli vatandaşların sayısının 3.513.776 kişi olduğu açıklanmıştır. Araştırmanın yapıldığı İzmir ilinde geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı 2023 tarihi itibarıyla 143.920 olup toplam il nüfusunun %3,15'ini oluşturmaktadır (GİGM, 2023).

Kişilerin toplumda yaşarken güdülerini gerçekleştirmek için başvuracağı yollardan biri de göç ederek yaşam yerlerini değiştirmek olmaktadır. Kişi açısından da yer değiştirmenin çok yönlü işlevleri bulunmaktadır. Kişiler yeni yerlere giderek öncelikle yararlanabilecekleri fırsatların sayısını artırmaktadır. Yer değiştiren kişi mesleki ve sosyal hareketlilik sağlayabilmektedir. Göç ederek yeni bir yaşam biçimi seçebilmektedir. Göçün göç eden açısından olumlu sonuçlarının yanı sıra taşınan maddi ya da psikolojik çok çeşitli pahalaları da olmaktadır (Tekeli, 1998: 11).

Çocuğun gittiği yerin kültürü ve toplumsal çevresine uyabilmesi için rollerini algılayabilmesi ve her şeyden önce dili algılayabilmesi gerekmektedir. Bir kültür bocalaması yaşayan bu öğrencilerin uyum sorunları mutlaka olacaktır (Kılıçkaya, 1988: 4). Alan yazında göç ve eğitim temelinde yaşanan sorunlar konusunda okul yöneticilerinin karşılaştığı güçlüklerle yönelik birçok araştırma bulunmaktadır (Akyavuz, Gezeroğlu ve Toma, 2020; Alkalay, Kırıl ve Erdem, 2021; Demir, Özdemir ve Köse, 2020; Dinler ve Hacıfazlıoğlu, 2020; Doğan ve Avcıoğlu, 2022; Eren, 2019; Kandemir ve Aydın, 2020; Kapat ve Şahin, 2021; Kaştan ve Bozan, 2016; Koşak ve Atasoy, 2022; Levent ve Çayak, 2017; Parlakkaya, 2010; Yiğit, Şanlı ve Gökalp, 2021). Bu çalışmalarda araştırmacılar göç ve eğitim ilişkisi bağlamında okul yöneticilerinin karşılaştığı sorunlar ile çözüm önerilerini incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre, yöneticilerin öğrenciler arasındaki kültürel farklılıklardan dolayı eğitim sürecinde çeşitli problemler yaşadıkları belirtilmiştir. Göçmen öğrencilerin yaşadıkları uyum problemi ve dil sorununun eğitim sürecinde karşımıza çıkan güçlüklerin bir kısmını oluşturduğu saptanmıştır. Ancak alan yazında göçmen öğrencilerin eğitim süreci ve bu süreçte sorunların çözümü için İzmir bağlamında okul yöneticilerinin karşılaştığı güçlüklerle yönelik iki ayrı dönemi karşılaştıran boylamsal bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda bu çalışmanın alan yazına bir katkı sağlayabileceği umulmaktadır. Göç alan bölgelerdeki okullar nitelik ve nicelik olarak merkez okullara kıyasla dezavantajlı konumdadırlar. Bu tür okullarda hizmetli sayısı az, öğretmenler genelde deneyimsiz, fiziki şartlar ve okulun maddi kaynakları yetersiz, velilerin desteği ise yok denecek kadar azdır. Göç alan bölgelerde okul yöneticiliği yapmanın nasıl bir deneyim olduğunu kendi ifadeleriyle derinlemesine incelenmesi bu bölgelerdeki okul yöneticilerinin engellerinin ve ihtiyaçlarının saptanmasında önemli bir kaynak oluşturacaktır.

Bu araştırmada; göçe bağlı olarak ilk ve ortaokul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunların neler olduğunun 2014 ve 2022 yıllarındaki iki ayrı dönemde boylamsal olarak incelenerek karşılaştırmalı olarak ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki temel problem cümlesine cevap aranmaktadır.

İzmir ili Karabağlar ilçesindeki ilk ve ortaokullarda 2014 ve 2022 eğitim öğretim yılında göçe bağlı olarak yaşanan sorunlara ilişkin yönetici görüşleri nelerdir?

Temel problem doğrultusunda aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

Göç bölgesinde bulunan ilk ve ortaokul yöneticilerine göre;

- Velilerle yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Öğretmenlerle yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Yönetim sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Göçmen öğrencilerin yaşadıkları sorunlar nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma göç alan eğitim bölgelerinde çalışmakta olan okul yöneticilerinin sorunlarının neler olduğunu ve bu sorunların çözümünde neler yapılabileceğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak nitel araştırma deseni kullanılmış olup çalışma, odaklandığı iki ayrı zaman dilimine uygun olarak boylamsal olarak yürütülmüştür. İncelenen konunun zaman içindeki gelişimini ele alan ve en az iki kere tekrarlanan araştırmalar boylamsal araştırmalar olarak adlandırılırlar. Boylamsal araştırmalar, uzun zaman aralıklarında, bazı durumlarda onlarca yıl boyunca aynı olguyu ölçen araştırmalardır. (Earl, 2004: 102). Nitel araştırmalar çeşitli kavramların, sorunların ve süreçlerin yorumlanmasını içerir. Nitel araştırma süreci, çalışmanın çeşitli boyutları arasındaki içsel bağlantıların araştırmacı tarafından yönetilmesi ile ortaya çıkan veri ve analizlerin yer aldığı diyalektik bir süreçtir. Bu sürecin temelinde çalışmanın kapsamı ile ilişkili olarak günlük hayatın çeşitli boyutlarının gözlenmesi, betimlenmesi ve analizinde kullanılan yöntemler arasındaki içsel ilişkilerin nitel araştırmacılar tarafından yönetilmesi yer alır (Miller ve Dingwall, 1997).

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük yaşantımızda çeşitli biçimlerde karşılaşabiliriz. Ancak bu tanışıklık olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu bilim uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 72). Olgu bilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir. Araştırmacının görüşülen bireyle güven ve duygudaşığa dayalı bir etkileşim ortamı oluşturabilmesi önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 74).

Olgu bilim hem felsefi bir hareket hem de bir nitel araştırma yöntemidir (Gill, 2014). Olgu bilim yaklaşımında bireylerin bir olguya ilişkin yaşantıları, algıları ve bunlara yükledikleri anlamlar belirlenmeye çalışılır (Dönmez, 2017). Öktem (2005) olgu bilimi özü görüleme yöntemi olarak ifade etmiş bu yöntemle, aynı zamanda 'fenomen' in ne olduğu ve nasıl kavranabileceğinin de sorgulanıp ve inceleneceğini belirtmiştir. Olgu bilim çalışmaları ve sunduğu bilgiler alan yazına hem odaklanılan olgunun tanımı ve boyutları hem katılımcıların bu olgu ile yaşadıkları, hissettikleri ve oluşturdukları anlamlar hem de bunlardan yola çıkarak teori oluştururken son derece faydalı ve zengin bilgiler sunmaktadır (Özmen ve Karamustafaoğlu, 2019).

Çalışma Grubu

Araştırmadaki çalışma grubu; İzmir ili, Karabağlar ilçesinde 2014 eğitim öğretim yılında devlet ilk ve ortaokullarında görev yapan 12 müdür ve müdür yardımcısı ile 2022 eğitim öğretim yılında aynı okullarda görev yapan 14 müdür ve müdür yardımcısından oluşmaktadır. Görüşmeye katılanların

isimleri belirtilmeyip kodlanarak saklı tutulmuştur. Görüşmelerden alıntılar yapılırken şu kodlama sistemi kullanılmıştır: YÖN; Yönetici, E: Erkek, K: Kadın.

Veri Toplama Araçları

Görüşme, nitel araştırmada en sık kullanılan veri toplama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 119). Araştırma sürecinde literatür incelenmiş, araştırmanın doğasına en uygun tekniğin görüşme tekniği olduğuna karar verilmiştir. Bir araştırma tekniği olarak görüşme, araştırmacı ile araştırmanın öznesi konumunda yer alan kişi arasında geçen kontrollü ve amaçlı sözel iletişim biçimidir (Cohen ve Manion, 1994: 271). Görüşme tekniği kullanmanın temel amacı genellikle bir hipotezi test etmek değil; bunun aksine diğer insanların deneyimlerini ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını anlamaya çalışmaktır. Bu nedenle odaklanılan nokta diğer insanların öyküleri, betimlemeleri ve düşünceleridir (Seidman, 1991: 3). Araştırmacı, görüşme yöntemi kullanarak görüşme yapılan kişinin içsel dünyasına girmeye ve olayları onun perspektifinden anlamaya ve kavramaya çalışır (Patton, 1987: 109). Yönetici görüşme formları araştırmacı tarafından hazırlanmış ve alan uzmanı tarafından kapsam geçerliliği gözden geçirilmiş sorulardan oluşturulmuştur. Araştırmada yapı bakımından yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmada veri analizi yapılırken içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, metinden çıkarılan geçerli yorumların bir dizi işlem sonucu ortaya konulduğu bir araştırma tekniğidir. Bu yorumlar, mesajın göndereni, mesajın kendisi ve mesajın alıcısı hakkındadır (Weber, 1989: 5). İçerik analizi, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temanın saptanması, verilerin tanımlanması, kodlanması ve kategorileştirilmesi sürecidir (Yaman, 2007: 138).

Olgu bilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulur ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilir. Bunun yanında ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 75).

Yöneticilere görüşme formlarındaki sorular yöneltilerek yapılan görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Görüşmelerin yazıya geçirilmesinin ardından ilgili literatür doğrultusunda kodlar ve onları tanımlayan genel kategoriler belirlenmiştir. Kayıtlar, kodlar ve kategoriler dikkate alınarak çözümlenmiştir.

Nitel araştırmada geçerlilik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamak geçerlilik için önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 255). Bu araştırmada kodların ve kategorilerin elde edildiği yöneticilerin görüşlerinden birebir alıntı yapılarak geçerlilik sağlanmıştır.

Güvenilirlik ise, araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir. Dış güvenilirlik, araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilemeyeceğine, iç güvenilirlik ise başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak aynı sonuçlara ulaşip ulaşmayacağına ilişkindir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 255).

Bu araştırmada iç geçerliliği sağlamak üzere alan uzmanı tarafından verilerin analizi kontrol edilmiş; yönetici görüşlerinden birebir alıntılar yapılmıştır. İç güvenilirliği sağlamak için veriler ses kayıt tekniğiyle toplanmış ve sonuçlarla bütünleştirilmiştir. Dış güvenilirliği sağlamak için ulaşılan yargı ve yorumlar alan uzmanı tarafından denetlenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma problemi ve alt problemler doğrultusunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmanın bulgularına göre yöneticiler okulun kendi bünyesinde ve bununla birlikte öğretmen, öğrenci ve velilerle birtakım sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlar irdelenerek başlıklar halinde sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma yapılırken 2014 ve 2022 yıllarına ait verilerin karşılaştırılması her alt problem için tablo ile sunularak yorumlanmıştır. Araştırmanın görüşme kayıtlarını oluşturan 2014 ve 2022 verilerinden; kodlama, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması süreçlerinde içerik analizi ile işlenerek çözümlenmeleri sonucunda ortak temalara ulaşılmıştır. Bu doğrultuda, içerik analizi sonucunda elde edilen temalara ilişkin veriler tablolarda yer almaktadır. Aşağıdaki tablolarda yer alan "X" sembolü söz konusu kodun varlık durumunu, "-" sembolü ise söz konusu kodun yokluk durumunu belirtmektedir.

Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Velilerle Yaşadıkları Sorunlar

Aşağıda yer alan Tablo 1'de, 2014 ve 2022 yıllarına ait görüşme kayıtlarının incelenmesi ve analiz edilmesi sonucunda ulaşılan ortak temalardan "Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Velilerle Yaşadıkları Sorunlar" temasına yer verilmiştir.

Tablo 1. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Velilerle Yaşadıkları Sorunlar

Tema	Alt Tema	Kodlar	2014	2022
Yöneticilerin Görüşlerine Göre	Veli ile İletişim	Dil Sorunları	X	X
		Parçalanmış ailelerin varlığı	X	X
		Okuma-yazma oranı düşük veli profilinin fazlalığı	X	X
Yöneticilerin Velilerle	Okul-Aile İş birliği	Aidiyet Duygusundaki Yetersizlik	X	X
		Ebeveynlerin Eğitime Karşı İlgisizlikleri	X	X

Bulgulara göre, özellikle Doğu bölgelerden göçün yoğun olarak yaşandığı bir okulda veli ile iletişimde ciddi problemler görülmektedir. Çoğu velinin eğitim düzeyi çok düşük ve okuma-yazma bilmeyen veli sayısı yüksektir. Bunun yanında 2014 yılında sadece 2 okulda Suriye'den gelen

göçmen öğrenciler bulunmakta iken 2022 yılında tüm okullarda göçmen öğrenciler bulunmakta ve dil sorunları yaşanmaktadır. 2014 ve 2022 yılları arasında boylamsal toplanan verilerden Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Velilerle Yaşadıkları Sorunlar teması kapsamında; *veli ile iletişim ve okul-aile iş birliği* olmak üzere iki alt tema tespit edilmiştir. Yöneticilerin, velilerle yaşadıkları sorunlar teması ile ilgili görüşleri aşağıda yer almaktadır.

... *Sorunlu öğrencilerin velileriyle iletişim kuramıyoruz. Veli kendi içinde bir problem yaşıyor ve çocukla ilgilenmiyor. Özellikle parçalanmış aile durumunda veliler okulla bağlantıyı tamamen kesiyor. Her türlü çözümü okuldan beklemeleri de ayrı bir dert (YÖN 1, E).*

... *Genelde parçalanmış ailelerin çocuklarında sorunlar var. Bu sorunlar için veliyi çağırdığımızda çoğu zaman ulaşamıyoruz. Geldiğinde de kabullenmeme durumu var. "Benim çocuğum yapmamıştır" algısı var sürekli. Çocuk için mesafe kat edemiyoruz böyle olunca. Okula gelmeyen çocuklar için velilere SMS gönderiyoruz mesela ama geri dönüş yapmıyorlar. Toplantılara katılım zaten çok az, yarı yarıya bile olmuyor (YÖN 2, E).*

... *Velilerin çoğu bir hata olduğunda kabullenmiyor ve hemen savunmaya geçiyor. Sürekli "sizi şu kuruma şikâyet edeceğim" durumu var. Burada hak olarak tanınan yol ve yöntemlerin farklı amaçlarla kullanılması problemleri çözmüyor daha da büyütüyor (YÖN 3, E).*

... *Çevre okullara göre bu okulda daha az göç yaşıyor. Kadifekale'den geldim mesela ben, orada nüfus %80 civarında göçle gelmiş. Çoğu Güneydoğu'dan geliyor. Orada zorunlu göç var. Velilerde çocuk çok fazla ve babalar eşlerini sosyal yardım alma konusunda sürekli okula gönderiyor. Veli okula kavgaya geliyor "4 çocuğum var niye ikisine yardım gelmedi" diye. Mesela çocuklar arası kavga oldu bir gün. Bir çocuğun ailesi okulu bastı, diğer çocuğu istiyor, kendi cezasını verecek. Biz de yönetim olarak çocuğu vermedik. Öğretmenler de korkuyordu mahalleye tek girmeye. Ben kendim de Mardinliyim ama ona rağmen çok zorlandım uyum sağlamak adına. Dil problemini ben kendi ailemde de gözlemledim mesela. Benim aile büyüklerimde bir devlet dairesine gitmeye korkarlardı Türkçe bilmediklerinden. Ben bunu okuldaki velilerle kırabilmek adına, her gelen veliye çay ismarlıyordum ve okulun önemli olduğunu anlatmaya çalışıyordum. Karabağlar' a gelince rahatladım diyebilirim. Aynı mahallede 4 okul olmamıza rağmen bizim okulumuzda göç daha az yaşıyor ve Kadifekale'ye göre çok çok iyi bir durumdayız (YÖN 4, E).*

... *Bölgemizin velileri okula meyilli insanlar değil. Okula pek uğramazlar. Toplantılara katılım %10 civarındadır. Velinin okula geliş amacı sorundan dolayı oluyor. Zaman zaman da başarılı öğrencilerin velileri bilgi almak için uğruyor. Babalarla zaten muhatap olamıyoruz genelde anneler geliyor ama onlarda o bölgeden aldıkları yetişme tarzından dolayı çekingen davranıyorlar. Mesela öğrenci sorunundan dolayı bir veliyi görüşmeye çağırdık ve öğrencisinin disiplin sorunlarından bahsettik. Velinin söylediği şu "Hocam babası çalışıyor, ilgilenemiyor; benim de elimden bir şey gelmiyor". Çaresizlik var (YÖN 6, E).*

... *Veliler sosyal yardımlara burada çok alışmış, taşın altına elini koyması lazım. Sürekli sosyal yardım için tartışıyoruz. İletişimde çok sıkıntı olmasa da zaman zaman karşılaşılabiliyorum. Mesela çocuğun temizlik ve düzeni için veliye uyarıda bulunuyorum bize küsüyor, "çocuğumu okula göndermeyeceğim" diyor. Aslında burada kendisine zarar veriyor farkında değil. Belki*

iletişim adına aracı başka kurumlarda bize yardımcı olsa sorunlar daha kolay aşılabılır. Çünkü veliler bazen bize aldırış etmiyor (YÖN 7, E).

... Okuma-yazma bilmeyen velilerle zorlanıyoruz. Eğitim ve gelir seviyesi düştükçe sorun daha çok yaşanıyor. Birazda alışmış oldukları kültürün etkisiyle farklı şekilde tepki koyabiliyorlar. Dil sorununa gelince; bu dönem başında Suriye'den gelen göçmen öğrenciler oldu. Onlarla çok sıkıntı yaşadık. Okul görevimiz ve onların yanlarında getirdikleri akrabaları tercümanlık yaptı (YÖN 8, E).

... Öğrenci hastalanıyor ve biz bunu velisine bildirdiğimizde “bende hastayım çocuğu okuldan gelip alamam” diyebiliyor. Aynı şekilde bir babaya ulaşmaya çalışıyoruz “pazarda çalışıyorum gelemem”, anne ise “evde küçük çocuk var gelemem siz gönderin kendi gelsin” gibi ifadeler kullanıyor. Çocuğun sıkıntlarıyla ilgili veliyle görüştüğümüzde kabul etmiyor. Bizim söylediklerimiz gerçek olarak kabul edilmiyor. Veliler için iletişimin bir diğer yolu da dayak. Herhangi bir sorun olduğunda öğrenciyle ilgili” ben ona akşam gösteririm” diyor. İletişim kopukluğu çok fazla, veliler çocuğu okula gönderip başından atma derdinde. E-okul sistemini hiç takip etmiyorlar. Kendisi hiçbir şeyi takip etmeyecek ama bizzat kendisi idare tarafından bilgilendirilecek. Hazırcılık var yani. Biz nasıl ulaşalım 1600 öğrencinin velisine. Üstelik telefonları, adresleri sürekli değişiyor. Dil probleminde ise, göçmen öğrencilerimizle sıkıntı yaşamaktayız. Çocuklar arkadaşlarıyla iletişimde zorlanıyor ve daha da önemlisi verilen dersi anlamıyor (YÖN 9, E).

... Yerel seçimlerde bina sorumlusuydum. Bir vatandaş 06.30 da yanıma gelip oy kullanmak istedi bende 08.00 da kullanabileceğini söylediğimde işim gücüm var diyerek olay çıkarttı. Başka bir gün ortaokul öğrencileri birbirini dövmüş. Bende annelerini çağırdım. Asıl dayacağı atan ve kavgayı başlatan çocuğun annesi karşı tarafı suçluyor ve hak ettiğini söylüyor. Bende empati kurmasını istedim ancak kendi çocuğu başkasını döverken hak olarak gören zihniyetin, kendi çocuğunun dövülmesini haksızlık olarak görmesi eğitimsizliğin ne kadar kötü olduğunun göstergesidir. Yine bir başka diyalog anlatayım; bir bayram öncesi vatandaş bir sürü kıyafet almış, çocuğunu okuldan almaya geldi (bir erkek veli). Bizde sohbet etmeye başladık. Bende sordum “sen çocuğu yanına almadın (çocuk kız çocuğu), bedenini bilmeden, o beğenmeden nasıl bayramlık aldın?” O da göz kararı olarak aldığını ifade etti. Burada değer vermeme var. Kız çocuklarına ve karısına göz kararı kendisi alıyor ve onların tercihlerine hiç başvurmuyor. Ama erkek çocuklara bir şey alınacağı zaman çarşıya onlarda götürülüyor. Eğitim seviyelerindeki düşüklük onlarla iletişimde zorluklar yaşamamıza sebep oluyor. Bir de yaşam tarzları, değer yargıları çok farklı. Ne kadar anlatırsanız anlatın o duvarları yıkmak çok zor. Bir de bunların yanında dil problemiyle uğraşıyoruz. Göçmen öğrencilerimiz var. Türkçe bilmiyorlar. Öğrencileri çağırıyorum tercümanlık için fakat onlar aracılığıyla bile zor anlaşıyoruz (YÖN 10, E).

... Sınıf mevcutlarının çok fazla olması sorun teşkil etmektedir. Ayrıca dil sorunu iletişim açısından sıkıntı olmaktadır. Mevcutları azaltmak için yeni şubeler açılmaktadır. Dil sorununa tercüman ile katkı sağlanmaktadır. Ayrıca veliler Türkçe kursuna yönlendirilmektedir. (YÖN 12, K).

... Çok göç alınması. Sosyoekonomik koşulların zorluğu. Okulun bütün imkânları öğrencilerin bütünleşmesi için harcanıyor. Veli eğitimleri düzenleniyor. Veli ve çevre ziyaretleri yapılıyor. Konuyla ilgili gerekli kurum ve kuruluşlar ile istişareler yapılıyor. Okulda ortak tutum alınıyor. Her öğretmenin yaşadığı sorunlar kolektif çözümler ile ele alınıp çözüm bulma yolları araştırılıyor. Fakat tüm bunlara rağmen dil bariyeri çok ciddi bir sorun ve bu anlamda sayıca çok olan göçmen velilerle tercüman varlığı dahi çoğu zaman yetersiz kalıyor (YÖN 13, K).

... Bence yaşanan en büyük sorunumuz yıllarca burada bizimle yaşayan göçmenlerin birçoğunun hala dilimizi öğrenmemesi. Bu konuda kurumumuzda görevli iki adet tercüman yardımıyla bu sorunu aşmaya çalışıyoruz ama çok zorlanıyoruz (YÖN 14, K).

... Ailelerin çok çocuklu olması, maddi yetersizlik, bazı velilerin Türkçe konuşamaması. Bu nedenlerden dolayı aile çocuğuna yeterli ilgiyi ve özeni gösteremiyor. Bir problem yaşandığında çözüm odaklı değil sorun odaklı iletişim olabiliyor. Okulda uyum konusunda çok sıkıntı çekmekte göçmen öğrenciler. Kendini ifade edebilme de sıkıntı yaşamaktalar. Ailenin sosyoekonomik düzeylerinin yetersizliği ve zaman zaman çevrede dışlanmışlık ile karşılaşmaları da büyük bir sorun. Bazı yerlerde göçmenlerin potansiyel tehlike olarak görülmesi de sosyal uyumu zorlaştırmakta bu da çocuğa, çocuğun okul başarısına ve okuldaki davranışlarına olumsuz etki yapmaktadır. Velilerin okuma yazma oranındaki düşüklük ve çoğunun Türkçeye hâkim olamaması yönetsel anlamda ciddi sorunlar yaşatmakta. Bir süre sonra veliler okula dahi uğramamakta ve çocuklarını da göndermemekte, kayıt dışı yerlerde çalışmaya itmektedir. Ayrıca velilerin çoğu devletin sosyal yardımları için çocuklarını okula göndermekte ve sürekli her şeyi hazır beklemektedir (YÖN 5, K).

Tablo 1'de ve yapılan görüşmelerdeki birebir alıntıda görüldüğü üzere, 2014 ve 2022 yılları arasında boylamsal toplanan verilere göre yöneticilerin velilerle yaşadıkları sorunlar aynı kalmıştır. Araştırma yapılan okullar arasında yönetici bulgularına göre, göç yaşayan öğrenci nüfusu arttıkça başarıda düşmektedir. Yakın mahalle okulları olmalarına rağmen üst sokakla bir alt sokaktaki okul arasında bile başarı ortalamalarında değişiklikler görülmektedir. Göçe daha az maruz kalan okullarda ebeveynlerin okullaşmaya bakışı da olumlu yöndedir. Ekonomik gelir düzeyi burada belirleyicidir. 2 okulda yöneticilerin görüşlerine göre sosyoekonomik seviye biraz daha iyidir. Durumu iyi olan aileler bu okullara maddi olarak bağışta bulunabilmekte, çocuklarını okul dışında etüt vb. yerlere gönderebilmekte ve okul için daha özverili davranabilmektedir. Velilerin okumuşluk düzeyleri daha iyi olduğundan çocuklarının eğitimiyle ilgilenebilmektedir. Bazı okullarda okul-aile iş birliği kuvvetli bir yapıya sahipken, bazılarında daha azdır. Okul-aile iş birliğinin kuvvetli olmadığı okullarda veli okulu sahiplenmemekle birlikte her şeyin devlet tarafından karşılanması gerektiği algısına sahiptir. Özellikle 2022 yılında yapılan görüşmelerde göçmen öğrenciler için yürütülen Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi (PİKTES) projesi kapsamında sosyal yardım okullara aktarılmakta ve velinin okuldan beklentisi 2014 yılına göre daha da artış göstermektedir.

Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Öğretmenlerle Yaşadıkları Sorunlar

Aşağıda yer alan Tablo 2'de, 2014 ve 2022 yıllarına ait görüşme kayıtlarının incelenmesi ve analiz edilmesi sonucunda ulaşılan ortak temalardan "Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Öğretmenlerle Yaşadıkları Sorunlar" temasına yer verilmiştir.

Tablo 2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Öğretmenlerle Yaşadıkları Sorunlar

Tema	Alt Tema	Kodlar	2014	2022
Yöneticilerin		Öğretmen-öğrenci iletişim sorunları	X	X
Görüşlerine	Öğretmenlerin çok sık tayin istemeleri	Öğretmen-veli iletişim sorunları	X	X
Göre		Okulun fiziki imkânlarının yetersizliği	X	X
Yöneticilerin		Akademik başarının düşük olması	X	X
Öğretmenlerle				

Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin bu bölge okullarında sık tayin istemeleri yöneticiler açısından ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Öğretmen boşluğunu ücretli öğretmenlerle doldurmak zorunda kalan okul yönetimi eğitimde çeşitli aksaklıklarla karşı karşıya kalmakta ve bu durumdan en çok etkilenen de öğrenciler olmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin puan yetersizliği ve merkezi okulların dolu olması gibi nedenlerle sık sık yer değiştirememeleri ilkokullarda daha az problemle karşılaşılmasını sağlamaktadır. Ancak branş öğretmenlerinin sık sık yer değiştirmeleri dolayısıyla ortaokullarda daha çok problem görülmektedir. Bunun yanında inceleme yapılan bölgede, göçün daha az yaşandığı okullarda öğretmen sirkülasyonu daha az ve aidiyet duygusu gelişmiş durumdadır. 2022 yılındaki görüşmelerde göze çarpan diğer bir bulgu okul yıkım kararları doğrultusunda aynı binayı birden fazla okulun paylaşması zorunluluğu ve bundan doğan olumsuzluklardır. 2014 ve 2022 yılları arasında boylamsal toplanan verilerden yöneticilerin görüşlerine göre yöneticilerin öğretmenlerle yaşadıkları sorunlar teması kapsamında; öğretmenlerin çok sık tayin istemeleri alt teması tespit edilmiştir. Yöneticilerin, *öğretmenlerle yaşadıkları sorunlar* teması ile ilgili görüşleri aşağıda yer almaktadır.

... *Öğretmenin aidiyet duygusu olmalı, okuluna, sorunlarına sahip çıkmalı. Öğretmene de hak veriyorum aslında. Elindeki öğrenci profiline kalitesi her geçen gün düşüyor, karşısında muhatap olmayan bir veli kesimi var. Onun da bir dönem sonra çalışma şevki ortadan kalkıyor. Öğretmenlerimizin üçte biri ücretli, kadrolu öğretmenlerimizin de çoğu genç. İzmir'in çoğu yerinde böyle dinamik bir kadro yoktur ama biz bunu bir türlü lehimize çeviremiyoruz. Çalışma ruhunu kaybetmiş olgun öğretmenlerimiz yok. Tam tersi, kendisini ispatlamak isteyen, öğrencilerine bir şeyler vermek isteyen bir kadromuz var. Ama öğrencinin ve velinin okula ve eğitime olan ilgisizliği öğretmenlerin burada çok kısa çalışmasına sebebiyet veriyor. 2-3 sene içinde öğretmen gidiyor, gönül ister ki 10 yılını burada geçirsin (YÖN 9, E).*

... *Ben geleli 1,5 yıl oldu, 3 fencydik bir ben kaldım, özür durumundan gittiler. 3 matematikçi vardı, ilk atama duruyor diğerleri gitti. Yıl da 1 kez yapılan özür grubu dönem*

arasında da yapıldığından öğretmen dolaşımı çok fazla. Öğretmenlerde haklı. Belki özel ders vermek isteyen var mesela ama burada öyle bir talep olması mümkün değil (YÖN 11, E).

...Okul yıkım kararı doğrultusunda başka bir okula 2 yıldır misafir olduk ve onların binasını kullanmaktayız. Sosyoekonomik gelir düzeyi düşük mahallelerde göçmen öğrenci nüfusları çok fazla ve bununla ilgili bir dolu problem yaşarken bir de tam gün eğitimden ikili eğitime geçmek zorunda kaldık. Kendi okulumuzda fiziki imkânları rahatlıkla tam gün kullanabilirken şu an kalabalık öğrenci nüfuslarıyla iş içinden çıkılmaz bir hal aldı. Yıllarca tayin istemeden çalışmama rağmen artık yer değiştirmek istiyorum (YÖN 14, K).

...2021 yılında okulu yıkılan bir okul bizim okulumuza taşındı. Daha sonra okul yapılamadı ve o okulun öğrencilerinin bir kısmı çalıştığım okula nakil oldu. Biz tam gün eğitim yaparken, artan öğrenci nüfuslarından ötürü ikili eğitime döndük ve nakil olan öğrencilerin birçoğu Suriye uyruklu olduğundan iletişim açısından ciddi zorluklar yaşamaktayım. Bu yıl tayin istemeyi düşünüyorum (YÖN 13, K).

...3 yıldır inşaat halinde bir okula sahip olmak ve dünyayı etkisi altına almış bir virüs. Konuyla ilgili tüm öğretmenler ve personelimiz tüm iletişim şartlarını kullanarak veli ve öğrencilerimizi eğitim öğretim içerisinde tutmuştur. Öğrenci sayımız 1830 ve Suriye'den ülkemize gelmiş olan vatandaşlarımızın yerleşim alanlarından birindeyiz. Yaklaşık 400 Suriye uyruklu göçmen öğrenciye sahibiz ve bu karmaşanın içerisinde sorun olabilecek çok büyük problemler yaşanmamasının nedeni personelin iş birliğiyle çalışması diyebilirim. Çünkü velilerin birçoğu destek vermiyor. Yıkılan okullar nedeniyle nakil gelmek isteyen veli ve öğrenciye kayıt alanı problemi de yaşatmadık ancak çok yorucu bir süreç geçirdik, geçirmeye devam ediyoruz (YÖN 12, K).

*...Velilerin ve öğrencilerin hedefleri yok dolayısıyla motivasyonları okulla ilgili düşük. Okulun başarı durumu çok kötü. 2022 lgs sınavına 142 öğrenci girdi, 17 öğrenci nitelikli okul kazandı. Aynı bölgede ve aynı durumda olan diğer okullara göre başarılı olsa da başarı seviyesi genel olarak değerlendirildiğinde istenilen seviyede değil ve tek taraflı benim ve meslektaşlarımın çabasıyla boşa kürek çekiyormuşuz gibi geliyor çoğu zaman (YÖN 3, E)*Tablo 1'de ve yapılan görüşmelerdeki birebir alıntıda görüldüğü üzere, 2014 ve 2022 yılları arasında boylamsal toplanan verilere göre sorunlar aynı kalmıştır.

Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Yönetim Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar

Aşağıda yer alan Tablo 3'te, 2014 ve 2022 yıllarına ait görüşme kayıtlarının incelenmesi ve analiz edilmesi sonucunda ulaşılan ortak temalardan "Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Yönetim Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar" temasına yer verilmiştir.

Tablo 3. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Yönetim Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar

Tema	Alt Tema	Kodlar	2014	2022
Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Yönetim Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar	Okulların fiziki alt yapısı ile ilgili sorunlar	Okul yıkım kararları ile iki okulun aynı binada eğitime devam etmesi	-	X
		Sosyoekonomik gelir düzeyi düşük veli profili	X	X
		Devlet aktarım gelirinin dezavantajlı bölge okullarında yetersiz oluşu	X	-
		Personel eksikliği	X	-
	Nakil ve sürekli devamsız öğrenciler	Aile içi ekonomik sorunlar	X	X
		Parçalanmış aileler	X	X

Araştırma kapsamındaki okulların çoğu 30-40 yıl önce yapılmış binalardan oluşmakta ve görüşme yapılan okullardan birinde baraka tipi sınıflarda eğitim-öğretim sürdürülmektedir. Diğer okullarda da donanım eksikliği ile ilgili sorunlar bulunmaktadır. Pandemi döneminde başlayan okul yıkım kararları, fiziki şartları zor olan bu okulları daha da zorlamıştır çünkü 2 okul aynı binada eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmek zorunda kalmıştır. 2014 yılında devletten herhangi bir yardım alamadıklarını ifade eden yöneticiler, okul-aile iş birliği bünyesinde okula gelir sağlamaya çalışmaktaydı. 2022 yılında değişen mali sistemle beraber; bakanlık, para aktarımını direkt okullara yapıp, ödenek bütçesini arttırdığından, bu sorun genel anlamda ortadan kalkmış gözükmektedir. Tüm yöneticiler velilerin maddi anlamda desteğini göremediklerini ifade etmiştir. Okullardaki destek ve temizlik personeli eksikliği, 2014 yılında okul aile birliği bütçesinden karşılanırken; 2022 yılında İŞKUR ile yapılan protokol kapsamında, bu sorun aşılmış olup; destek personel, her okulun öğrenci kapasitesine göre İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gönderilmektedir. Bu protokole ek olarak; göçmen öğrencilerin yoğun olduğu okullarda 2016 yılından itibaren uygulanan PİKTES Projesi kapsamında, güvenlik ve destek personeli İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından tahsis edilmekte ve 2014 yılına göre kolaylaştırıcı olduğu vurgulanmaktadır. Yöneticilerin, *yönetim sürecinde yaşadıkları sorunlar* teması ile ilgili görüşleri aşağıda yer almaktadır.

... Okulumuz 1963'te yapılmış, ihtiyaç duyulunca da ek binalar ilave edilmiş, derme çatma yani, plansızlık var. Ne bir spor salonumuz ne bir konferans salonu var. Bir kütüphanemiz bile yok. Bu

durumun eğitim-öğretime ciddi yansımaları var. Düşünsenize öğrenci deşarj olacak, enerjisini dökecek bir spor sahasına ihtiyaç duyuyor ama siz yönetim olarak bunu sağlayamıyorsunuz. Baştan inşası şart bir okul burası (YÖN 4, E).

... Okulun ciddi bir temizlik sorunu var. İmkânlar geniş olsa ben sütü, okul kitabını vereceğime temizlik elemanı alırım. Okul idaresi olarak veliye muhtaç ediliyoruz. Veliler şikâyet ediyor para toplanıyor diye. Her okulda benzer şikâyetler var. Bunun ortadan kaldırılması lazım (YÖN 7, E).

Yukarıda aynı okul ve aynı yönetici ile 2014 yılında YÖN 7, E ile yapılan görüşme kayıtları 2022 yılında tekrar yinelenmiş olup sorunlarda değişiklik olduğu saptanmıştır. Görüşme kayıtlarına göre;

...Temizlik problemi geçmiş yıllara göre özellikle bu yıl azalmış durumda. Ödenek aktarımı okul bazlı yapıldığından bu yıl velilerle para için karşı karşıya gelme zorunluluğumuz olmadı. Personel eksikliğimiz PİKTES ve İŞKUR destekli çözüldüğü için sorun yok ancak okul yıkım kararı ile başka bir okulu okulumuzda misafir ediyoruz ve çok kalabalığız. Fiziki anlamda yeterlilik ne yazık ki henüz sağlanamadı ama en azından velilerle para konusunda karşı karşıya gelmiyoruz (YÖN 7, E).

...Sınıf içinde hareketli olarak nitelendirdiğimiz birçok öğrenci kros gibi sportif etkinliklerde kendini gösteriyor, derece alıyor. Ama bu tarz etkinliklerin gerçekleşeceği spor salonu yok mesela. Bu tip okullarda gönül ister ki İzmir'in diğer okullarında olduğu gibi Fatih Projesi kapsamında ekipman vs. olsun ama olması mümkün değil çünkü var olanlar korunmuyor, korunamıyor. Sınıflarda bilgisayar var örneğin ama öğrenci zarar vermiş çalışmıyor. 24 sınıfta da projeksiyon var ama çoğu çalışmıyor. Öğrenci tarafından korunması mümkün olsa bir şeyler yapılabilir. Ortaokul öğrencileri ilkokullarla sınıfları ortak kullanıyor ve ben sürekli ilkokul öğretmenlerinden şikâyet alıyorum ekipmanların çalışmaması, sınıf dolaplarının zarar görmesi ile ilgili. Çocuk büyüdükçe daha çok zarar veriyor. Mesela okul yılda 3 kere boya-badanadan geçirilir ama badananın dayandığını ben en fazla 10 gün görüyorum. Tavanda ayak izi var mesela öğrencinin(gülme) (YÖN 9, E).

Yukarıda aynı okul ve aynı yönetici ile 2014 yılında YÖN 9, E ile yapılan görüşme kayıtları 2022 yılında tekrar yinelenmiş olup sorunlarda farklılıklar olduğu saptanmıştır. Görüşme kayıtlarına göre;

...İlkokul ve Ortaokul olarak eğitime devam ederken 2017 yılında ayrıştık ve sadece ilkokul olarak tam gün hizmet vermeye başladık. İkili öğretimden tam güne geçişimiz ve ilkokul olmamız işleri kolaylaştırdı derken araya pandemi girdi ve allak bullak olduk. Sonrasında da okul yıkım kararları çıktı ve 2 yıldır başka bir ilkokulla aynı binayı paylaşıyoruz. İlkokul ve ortaokul bir aradayken yaş gruplarının farklı olmasının problem olduğunu düşünüyordum. Fakat şu an aynı yaş grubundaki öğrenciler okul sınırları içinde ve yine problem çok. Önemli olan öğrenci nüfus yoğunluğunun azaltılması, çok kalabalık ve bir de göçmen öğrencilerin artmasıyla daha da zor her şey (YÖN 9, E).

...Okulun bir geliri yok bu da fiziki koşulları iyileştirmede ciddi sorun. Örneğin yazın okul boyanacak diye yazı geliyor, hadi boyayı İlçe Milli Eğitim verdi diyelim: Kime boyatacaksın?

Velilerle uğraşıyoruz para için şikâyet ediyorlar. Ya da her sınıfta projeksiyon var, VGA kabloları ayda 3-4 kez bozuluyor. Mesela okulda matkap olmadığından birçok panoyu astıramadım. Liseler gibi okulun sürekli geliri olması lazım. Bunun dışında güvenlik personeli şart. Çünkü neden? Ben senenin başından beri okul polisini aramaktan bıktım. Okulun kapısına mezun, sürekli devamsız ya da diğer mahallelerden öğrenci geliyor. Bunun önlenmesi için güvenlik görevlisi şart, bunun içinde ödenek gerekli (YÖN 11, E).

Yukarıda aynı okul ve aynı yönetici ile 2014 yılında YÖN 11, E ile yapılan görüşme kayıtları 2022 yılında tekrar yinelenmiş olup sorunlarda farklılıklar olduğu saptanmıştır. Görüşme kayıtlarına göre;

...Geçmiş yıllara oranla fiziki problemlerle okul çapında daha rahat ilgilenebiliyoruz. En azından artık liseler gibi biz temel eğitim okullarına da ödenek okul bazlı aktarılıyor. Kendi okulumuza ait bütçemizi oluşturuyoruz. PİKTES projesi ile güvenlik görevlisi sorunumuz aşıldı ve bunun için ayrı ödenek talep etmemize gerek kalmadı. Akıllı tahtaların tüm sınıflarda olması güzel (YÖN 11, E).

Tablo 3'te yer alan diğer alt tema kapsamındaki bulgulara göre, bu tip bölge okullarında ekonomik ve ailevi nedenler dolayısıyla öğrenci nakilleri çok fazla olmaktadır. Ekonomik nedenlerden dolayı aile reisi sürekli iş değiştirmekte ve öğrenci nakilleri artmaktadır. Bunun yanında parçalanmış ailelerin sayısı çok fazladır. Bazen anneyle bazen de babayla birlikteliğini sürdüren çocuklar, bu döngü içinde gidip gelmektedir. Tartışmalı bir şekilde boşanmış olan çiftlerde, anne ya da baba adresini gizli tutmak ve çocuğu diğer taraftan saklamak için çocuğu okula göndermemekte ve çocuk sürekli devamsız konuma düşmektedir. Bununla birlikte sürekli devamsız öğrenciler genellikle sağlık problemleri nedeniyle okula devam etmemektedir. Kız çocuklarını, ataerkil aile yapısı nedeniyle ilkokuldan sonra okula göndermeyen veliler bulunmaktadır. Erkek öğrencilerden çocuk işçiliğine maruz kalanlar parayla çok erken tanıştıklarından, eğitimin gereksiz olduğunu düşünmekte ve aileden de bu konuyla ilgili destek göremediklerinden okulu terk etmektedirler. Tablo 3'te yer alan alt temayla ilgili yönetici görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

... Yıllık ortalama ortaokulda 125, ilkokulda 90 öğrenci nakil gelmekte; ortaokulda 50, ilkokulda 85 öğrenci nakil gitmektedir. Naklen gelen öğrencide kısa süreli uyum sorunları oluyor ama öğretmenlerimizin fedakâr tutumlarıyla bunu aşıyoruz. Sadece okuma-yazma bilmeden gelen öğrenci bizi uğraştırıyor (YÖN 5, E).

... Bizim okulumuza sürekli nakil gelen giden var. Ekonomik koşullardan dolayı sık sık yer değiştiriyorlar. İlkokulda 800 civarı öğrenci var. Yıl içinde 80-100 civarı öğrenci nakil gelip gidiyor. Genellikle Doğu ve Güneydoğu'dan. Zaten %80'i Mardinli. 40-45 civarında da sürekli devamsız var. Devamsızlık mektuplarını gönderiyoruz ama aile ya çocuğu bir işe vermiş ya da çocuk gelmek istemiyor, kontrollerinden çıkmış yani (YÖN 6, E).

... Yıl içinde 100 kişiden %4-5 civarı nakille Doğu'dan geliyor. 5-6 tanede sürekli devamsız öğrencimiz var. Yönetmelik diyor ki; "okula gelmeyen çocuğa git ve okula kazandır". Kendim idareci olarak gittim ve kapıdan kovuldum.

Bulgular incelendiğinde yöneticilerin genel kanısı; ebeveynler göç edip geldiklerinde sadece evlerini değil aynı zamanda kültürlerini de getirmektedirler. Ailelerin büyük bölümü göç edip geldikleri yerdeki gelenek ve göreneklerini, yaşam biçimlerini olduğu gibi sürdürürken değişime açık gençler, öğrenciler aileden gördüğü kırsal kültürle dışarda gördüğü kent kültürü arasında sıkışıp hangi kültüre ait olduğu konusunda bocalamaktadırlar. Çok çocuklu aile yapısının yanında kültürün de etkisiyle çok eşlilik görülen bir durumdur. Savaş sonrası travmanın etkileriyle; çocuklarda şiddete meyil ve kendini bu şekilde ifade etmek aileler tarafından normal kabul edilmektedir. Aile içinde şiddete maruz kalan çocuklar, okul ortamında da bu şiddeti akranlarına uygulamaktadır. Bunun sonucunda çocuk uyum ve psikolojik sorunlar yaşarken kötü alışkanlıklara yönelmektedir. 2014 ve 2022 yılları arasında boylamsal toplanan verilerden yöneticilerin görüşlerine göre göçmen öğrencilerin yaşadıkları sorunlar teması kapsamında; öğrencilerde *uyum ve psikolojik sorunlar* ile *ekonomik sorunlar* olmak üzere iki alt tema tespit edilmiştir. Yöneticilerin, *göçmen öğrencilerin yaşadıkları sorunlar* teması ile ilgili görüşleri aşağıda yer almaktadır.

... Okulda disiplin sorunu olan çocuğun velisini okula çağırdığımızda “ben ona akşam gösteririm” şeklinde bir çözüm yolu var. Akşam gösterimin karşılığı dayak tabii. Böyle olunca sorun çözülüyor ki; daha da büyüyor. Çocuğun olayları çözüm biçimi de bu oluyor bir süreden sonra (YÖN 9, E).

... Aile reisi göç edip gelir derdine düşünce yeterli düzeyde de gelir elde edemeyince ekonomik bunalıma düşüyor. Aile içi şiddet gözüküyor öyle olunca da. Çocuk psikolojik olarak etkileniyor bu durumdan (YÖN 8, E).

2022 yılında aynı okul ve aynı yönetici ile yapılan görüşmelerde ayrımcılık ve savaş sonrası travma sorunları ön plana çıkmış olup; YÖN 8, E ve YÖN 9, E ile yinelenen görüşmelere aşağıda yer verilmiştir.

...Okula uyum sağlamaya çalışan göçmen iki kardeş öğrencimizin okula oyuncak silah ve kesici alet getirdiği iddia edildi. Akranlarına da bu aletlerle zarar verdiği şikâyetini aldık. Kamera kayıtları incelendi. Ailesiyle görüşmeler yapıldı ve okula geldiğinde annesi bizim yanımızda çocukları ciddi biçimde hırpalamaya çalıştı. Sorunları çözüm biçimleri çok yanlış ve bunu tercüman eşliğinde anlatmaya çalışmak daha da zor. Çocukların kafasında ciddi dikiş izleri var ve savaşta olduğunu ifade etti velisi. Daha sonra okula göndermeyip çocukları çalıştırmaya başladılar ve devamsızlık nedeni için ev ziyaretine gittiğimizde bir süre sonra öğrencileri nakil aldılar. Belirli bir yerleşik hayatları da yok. Çocuklarda bu düzensiz hayat tarzıyla oradan oraya savruluyor ve kendi yöntemlerini, şiddet vs başkalarına rahatlıkla uygulamaktan çekinmiyorlar (YÖN 9, E).

...Geçmiş yıllara göre göçmen öğrenci sayımız ciddi şekilde arttı, şu an okulun üçte biri diyebilirim. Hal böyle olunca sorunlar da artmış durumda. Kendi aralarında ayrımlar var. Mesela bakanlık tarafından uygulanan PİKTES projesi kapsamında göçmen öğrencilere yıl içinde sosyal yardım geliyor. Bu sefer T.C. uyruklu vatandaşlar hemen okula geliyor “niye bize yok” diye. Kendi aralarında da böyle çatışmalar yaşandıkça bunlar çocukların psikolojilerine olumsuz yansıyor ve uyum sorunları artıyor (YÖN 8, E).

... Ailelerin çok çocuklu olması, maddi yetersizlik, bazı velilerin Türkçe konuşamaması. Bu nedenlerden dolayı aile çocuğuna yeterli ilgiyi ve özeni gösteremiyor. Bir problem yaşandığında çözüm odaklı değil sorun odaklı iletişim olabiliyor. Okulda uyum konusunda çok sıkıntı çekmekte göçmen öğrenciler. Kendini ifade edebilme de sıkıntı yaşamaktalar. Ailenin sosyoekonomik düzeylerinin yetersizliği ve zaman zaman çevrede dışlanmışlık ile karşılaşmaları da büyük bir sorun. Bazı yerlerde göçmenlerin potansiyel tehlike olarak görülmeleri de sosyal uyumu zorlaştırmakta bu da çocuğa, çocuğun okul başarısına ve okuldaki davranışlarına olumsuz etki yapmaktadır. Velilerin okuma yazma oranındaki düşüklük ve çoğunun Türkçeye hâkim olamaması yönetsel anlamda ciddi sorunlar yaşatmakta. Bir süre sonra veliler okula dahi uğramamakta ve çocuklarını da göndermemekte, merdiven altı tabir edilen yerlerde çalışmaya itmektedir. Ayrıca velilerin çoğu devletin sosyal yardımları için çocuklarını okula göndermekte ve sürekli her şeyi hazır beklemektedir (YÖN 5, K).

Yukarıda 2022 yılında YÖN 5, K ile yapılan görüşme, ayrımcılığa maruz kalma sorununu desteklemektedir.

Tablo 4'te yer alan diğer alt tema kapsamındaki bulgulara göre çocuk işçiliği, göçün en çok yaşandığı 2 okulda daha yoğun görülmekte, çocuklar baba mesleği olan pazarcılıkla uğraşmakta, okula ve derslere vakit ayıramamakta ve devamsızlık yapmaktadırlar. Son yıllarda artan mülteci göçü nedeniyle bu 2 okulda göçmen öğrenci nüfusu okulun üç de birini oluşturmaktadır. Bu okullarda da artan mülteci göçüyle beraber, kayıt dışı çalışan öğrenci sayısı 2014 yılına göre artmış görülmektedir. Aşağıda yöneticilerin bu konu hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir.

... Maddi sıkıntısı olan velilerimiz var. Bu velilerimizin beklentileri çok yüksek olabiliyor. Hem öğrenci hem de aile maddi yardım bekliyor. Çoğu zaman öğretmen arkadaşlarımızın maddi çabalarıyla bu öğrencilere okul kantininden kahvaltı yaptırıyoruz (YÖN 4, E).

... Göçle gelen aileler genellikle bir odada oturup tek soba ile ısıyor. Anne-babaların, ikisinin birden çalışması durumunda aylık gelirleri 2000 TL civarında. Ekonomik sorunlar bence sorunun başlıca nedenidir. Bu çocukların çoğu okula kahvaltı etmeden geliyor. Eğitim öğretim materyallerini temin edememe gibi durumları oluyor. Bazı aileler de ders dışı zamanlarda çocuklarını çalıştırdıklarından öğrencinin okumaya isteği azalıyor doğal olarak (YÖN 5, E).

... Göçle gelen aileler burada barınma, geçinme gibi sorunlar yaşıyor. Çocuklarını da işgücü olarak gördükleri için okula fazla ilgi duymuyorlar. Ekonomik nedenlerden dolayı aileler sürekli taşıyor. Ekonomik sıkıntılardan dolayı göç ediyorlar ama sıkıntı burada artarak devam ediyor. Ekonomilerine bakmadan bir sürü çocuk yapıyorlar. Ekonomik dert 1. sırada olduğundan eğitim çok sonraki planda. Ortaokula gelindiğinde sıkıntı daha çok çünkü çocuk sağlam işgücü olarak görülüyor. Genelde pazarcılık yaparlar, okuldan çıkınca çocuk da pazara gidiyor, hafta sonu da gidiyor (YÖN 6, E).

... Veliler genelde inşaatlarda çalışıyor, annelerin de %80-90' ı evde. Ekonomik anlamda seviye düşük. Örneğin çok problemler varsa veli okula göndermiyor: "Bana problem oluyor yanıma alayım bari iş öğreysin" diyor ve okuldan koparıyor (YÖN 7, E).

2022 yılında aynı okul ve aynı yönetici ile yapılan görüşmelerde de benzer bulgulara rastlanmış olup YÖN 6, E, YÖN 7, E ile yinelenen görüşmelere aşağıda yer verilmiştir.

...Eskiden maddi sıkıntı büyükken şimdi daha da büyüdü. Özellikle göçmen erkek öğrenciler ortaokul seviyesine geldiği an da tekstilde çalıştırılıyor. Kayıt dışı ve sigortasız koşullarda babaları da çalışıyor. Okul onlar için külfet ve sadece PİKTES tarafından sosyal yardım geldiğinde okula uğruyor bu çocuklar (YÖN 6, E).

...Sürekli devamsız öğrenci sayımız son yıllarda arttı. Suriye' deki savaş sonrası göçle beraber okulumuzda çok fazla sınır dışı göçle gelen öğrenci bulunmakta ve okula devam etmiyor birçoğu. Veli ziyaretinde bakıyoruz ki bu çocuklar çalıştırılıyor, aileye katkı sağlamaları bekleniyor (YÖN 7, E).

2014 ve 2022 yılları arasında boylamsal toplanan verilerden yöneticilerin görüşlerine göre göçmen öğrencilerin yaşadıkları sorunlar teması kapsamında; öğrencilerde uyum ve psikolojik sorunlar teması altındaki savaş sonrası travma ve ayırmıcılığa maruz kalma ile ilgili sorunlar değişirken ekonomik sorunlar teması değişmemiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Farklı iki dönemde boylamsal olarak toplanan veriler bağlamında, 2014 ve 2022 yıllarındaki yönetici görüşlerine göre, yöneticilerin velilerle ve öğretmenlerle yaşadıkları sorunların değişmediği görülmektedir. Yöneticilerin görüşlerine göre yöneticilerin velilerle yaşadıkları sorunlar teması kapsamında; veli ile iletişim ve okul-aile iş birliği olmak üzere iki alt temanın değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca, yöneticilerin görüşlerine göre yöneticilerin öğretmenlerle yaşadıkları sorunlar teması kapsamında; öğretmenlerin çok sık tayin istemeleri alt temasının da değişmediği tespit edilmiştir.

2014 ve 2022 yıllarındaki boylamsal olarak toplanan veriler bağlamında, yönetici görüşlerine göre, yöneticilerin yönetim sürecinde yer alan sorunlarda 2014 yılında okul yıkım kararları bulunmamakta ancak 2022 de birçok okul deprem yönetmeliğine uymadığından yıkılmış olup iki ayrı okul aynı binada eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Fiziki koşulları yetersiz olan bu okullarda kalabalık öğrenci nüfusunun artışı görüşme yapılan yöneticilerin ifadelerine göre sınıf yönetim süreçlerini zorlaştıran bir unsurdur. Yönetim süreçlerindeki diğer sorun alanı olan devlet aktarım geliri, 2014 yılında ilçe milli eğitim müdürlüklerine verilirken okullara bu şekilde dağıtılırken 2022 yılında mali yönetim sistemi okul temelli hale dönüştürülmüştür. Maddi kaynak, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından direkt okullara aktarıldığından destek personel istihdamı ve mali sorumluluklar kolaylıkla yerine getirilmekte ve yönetim süreçlerindeki kaynak yetersizliğinin 2022 yılında 2014 yılındaki gibi sorun teşkil etmediği görülmektedir.

2014 ve 2022 yıllarındaki boylamsal olarak toplanan veriler bağlamında, yönetici görüşlerine göre, öğrenciler; uyum, aidiyet, dil, şiddet eğilimi, devamsızlık, çocuk işçiliği, başarısızlık gibi sorunlar yaşarken 2022 yılında ise göçmen öğrenciler savaş sonrası travma ve ayırmıcılığa maruz kalma gibi yeni sorunlarla karşılaşmaktadır.

2014 ve 2022 yıllarında gerçekleştirilen görüşmelerde göçün yoğun yaşandığı okullarda ailelerin göçle geldiği, gelir düzeyinin çok düşük olduğu, çoğunun yeşil kart sahibi olduğu, kaymakamlık tarafından yapılan yardımlara sıklıkla başvurdukları, devletin yaptığı yiyecek, giyecek ve kömür gibi yardımları aldığı görülmektedir. 2022 yılında gerçekleştirilen görüşmelerde ise göçmen öğrencilerin nüfus yoğunluğunun arttığı ve 2016 yılında başlatılan PİKTES projesi kapsamında kırtasiye, giyim ve nakdi eğitim yardımlarından faydalandığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin yaşadığı sorunlar kapsamında aile yapısı incelendiğinde, çocuk sayısının çok oluşu ve ekonomik yetersizlikten ötürü sağlıksız koşullarda ikamet ettikleri görülmektedir. Aile reisi pazarcılık, inşaat işçiliği, tekstil gibi genellikle geçici işlerde çalışmakta ve ailenin yaşça büyük ama “çocuk” olan diğer fertleri evin geçimi için, okulu bırakarak ya da okulun da sürekli devamsız sayılarak, ev ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bu saptama birçok araştırma tarafından da desteklenmektedir. Benzer biçimde, Angay (2012), Emin (2016), Erbay (2013), Gökçe (2009), Gün (2010), Harunoğulları (2016), İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (2016), Koşar ve Aslan (2020), Nar (2008), Tomar (2007) çocuk işçiliğini, göçle gelenlerin niteliksiz işlerde çalıştıklarını; düşük gelir ve eğitim düzeyine sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Aynı bölge içinde ve yakın mahallelerde bulunan okullar karşılaştırıldığında, daha az göç alan okulların akademik başarılarının ilçe sıralamalarında daha önde olduğu görülmektedir. Bu okullardaki yönetici görüşlerine göre; ebeveynlerin çoğu okuma-yazma bilmemekte, dil engeli PİKTES projesi kapsamında görevlendirilen Suriye uyruklu iki tercümanla aşılmaya çalışılmakta ve hanede çocuk sayısı çok fazla olduğundan veliler çocuklarıyla ilgilenememektedir. Ekonomik zorluklardan dolayı çoğu veli çocuklarını da çalıştırmakta ve okul-işçilik arasında gidip gelen çocuk okula yorgun gelmektedir. Yöneticiler çocuk işçiliğinin okula devamı engellediğini belirtmekle birlikte, bu durumun akademik başarı, uyum, aidiyet gibi sağlıklı bir eğitim için gerekli olan etmenleri de olumsuz etkilediğini dile getirmektedir. Adaman ve Keyder (2005) ve Güngör (2009) yaptıkları araştırmalarda, büyükşehirlerde sokakta çalışan çocukların çoğunlukla Güneydoğulu ailelerin çocukları olduğunu tespit etmişlerdir. Kaya ve arkadaşları (2009) araştırmalarında, göç etmiş çocukların ekonomik olarak dezavantajlı olduğunu, çalışmak zorunda kaldıklarını tespit etmişlerdir. Gün (2010) sokakta çalışan çocuklar örneğinde yaptığı çalışmayla sokakta çalışan çocukların büyük oranda göç etmiş ailelerin çocukları olduğunu, söz konusu çocukların okulu sevmediklerini, gereksiz gördüklerini, derslere yorgun geldiklerini, ilgisiz ve başarısız olduklarını, bu çocukların geleceğe dair meslek seçimlerine ilişkin görüşlerinin sokakta yaptıkları işlerle ilişkili olduğunu tespit etmiştir.

Yapılan görüşmelerde dil sorununa değinen yöneticiler, öğrencilerin Türkçeye tam anlamıyla hâkim olamadıklarını, okula geldiklerinde Türkçe bildiklerini ancak evde konuşulan ikinci dil dolayısıyla yorum yapma kabiliyetlerinin yetersiz olduğuna vurgu yapmışlardır. Ortaokul son sınıfta dahi okuma-yazmada sorun yaşayan öğrenciler olduğunu dile getiren yöneticiler, duygu ve düşüncelerini tam anlamıyla ifade edemediklerini belirtmişlerdir. Nar (2008) ve Karakuş (2006) bu konuya ait bulgular elde etmişlerdir. Artan Mülteci öğrencilerin sayısıyla beraber dil bariyerinin geçmişe oranla daha da büyüdüğünü belirten yönetici bulgularını; İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (2015), Uzun ve Bütün (2016), İnce (2016), Duygu ve Akbıyık (2016), Altunay ve Dede' nin (2019) çalışmaları desteklemektedir.

Göçle gelen öğrencilerin anlaşma biçimlerinin şiddet olduğunu dile getiren yöneticiler, oyunlarında dahi bu davranış örüntüsüyle karşı karşıya kaldıklarını ve disiplin sorunları nedeniyle diğer okula gönderilen bu öğrencilerin aynı davranış biçimini burada da sürdürdüğünü belirtmektedir. Çuhadar ve Sarı (2007), Nar (2008) çalışmalarında öğrencilerin anlaşma biçimlerinin şiddet olduğuna ilişkin benzer bulguları elde etmişlerdir.

Yöneticilere göre öğrencilerin ders dışı etkinliklerde vakit geçirebilecekleri sosyal alanlar yoktur. Ayrıca okulların fiziki donanımları yetersiz, sınıf mevcutları çok fazla ve oyun sahaları kapasiteyi kaldırmayacak düzeydedir. Öğrencilerin sosyalleşmesini sağlayan beden eğitimi, müzik vb. derslerin uygulanabileceği alanlar yoktur. Çocuğun ruhsal gelişimini tamamlayan bu alanlar, yöneticilere göre ihtiyaca cevap vermemektedir. Eğitim müfredatı incelendiğinde beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar vb. derslerin saatinin azaltıldığını ve hep ikinci planda tutulduğunu ifade edebiliriz. Bu dersler, çocukların keyif aldığı ve değişik yönlerini ortaya çıkardığı; disiplin problemlerini de azaltan özellikleri barındırmaktadır. Nüfus yoğunluğu göç ile artmış olan bu okullarda, mevcutların fazla ve fiziki koşulların yetersiz olması eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Uludağ ve Odacı (2002) araştırmasında, öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda akademik başarının kalabalık sınıflara oranla daha yüksek olduğu bulgusuna erişmiştir. Can (2010) araştırmasında, ilköğretim okullarının fiziksel donanım, rehberlik ve ders dışı sosyal etkinlikler konusunda yetersiz olduğu bulgusuna erişmiştir. Gedikoğlu (2005) da Türk Eğitim Sistemi'nin her aşamasında eğitimin niteliği ile ilgili sorunlar olduğunu kaydetmiştir.

Yöneticiler sürekli öğretmen değişiminin çok fazla olduğunu, öğretmenlerin bu okulları il dışından gelirken bir basamak olarak kullandıklarını ve ilk fırsatta kaçtıklarını belirtmişlerdir. Kalabalık sınıflar, öğrenci disiplin problemleri ve özellikle de ailelerin ilgisiz tavırları öğretmenlerin çalışma azmini azaltmaktadır. Ancak bu durumdan en çok etkilenen yine öğrenci olmakta ve uyum problemleri daha da artarak devam etmekte, akademik başarı düşmektedir. Göçün en yoğun yaşandığı okulda, ücretli öğretmen sayısı diğer okullardan daha fazladır. Bu okullarda, dönem içinde, öğretmenler aniden ayrıldığından dersler uzun süre boş geçmekte ve yöneticiler tarafından doldurulmaktadır. Alanı olmayan bir derste öğretmenin eğitim vermesi öğrencinin akademik başarısını olumsuz olarak etkilemektedir. Öğretmenlerdeki aidiyet duygusunun yoksunluğunu belirten yöneticiler bu durumun öğrencinin başarısını etkilediğini sıklıkla dile getirmişlerdir. Bireysel çabalar bu sorunu çözmede yetersiz kalmaktadır.

Nakille gelen öğrencilerin uyum sorunlarının olduğunu belirten yöneticiler bu çocukların rehabilite edilmesi için rehber öğretmen dışında aracı kurumların da devreye girmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Aileler, ekonomik nedenlerden ötürü sürekli yer değiştirdiğinden; yoğun göçün yaşandığı okullarda da nakiller söz konusudur. Göçmen öğrenci sayısı bu okullarda toplam öğrenci nüfusunun yaklaşık olarak üçte birini oluşturmaktadır. Göçmen öğrenciler için adrese kayıt sistemi zorunlu olmadığından serbestçe nakil isteyerek yer değiştirmeleri söz konusudur. Nakille gelen bazı öğrencilerin uyum sürecini aşamaması nedeniyle çeşitli disiplin sorunları ve madde bağımlılığı gibi problemleri vardır.

Sonuç olarak araştırmanın bulguları doğrultusunda hem uygulayıcılara hem de araştırmacılara yönelik öneriler geliştirilmiştir. Bu çalışmada, elde edilen bulgulara dayalı öneriler aşağıdadır:

- Kurumlarda sürekli öğretmen ihtiyacı söz konusudur ve ücretli öğretmenlerle geçici çözüm üretilmekte, öğretmenlerde aidiyet duygusu olmamakta ve bu tür kurumlarda akademik başarı düşük olmaktadır. Öğretmenlerin aidiyet duygusunun psikolojik, sosyal ve maddi destekler sağlanarak yükseltilmesi gereklidir.
- Velilerin eğitim ve öğretime daha bilinçli bir bakış açısıyla yaklaşmalarını sağlamak, öğrencilerin gelişim süreçlerini daha yakından takip etmek için sadece okullar değil ilçedeki diğer kurumlarda sosyal görev üstlenerek çeşitli seminer ve paneller düzenlemelidir. Veli ile iş birliğini arttırmak için öğrencilerin etkinliklerine onları da katabilecek faaliyetler düzenlenmelidir.
- Bu tip okullarda uyum problemleri sıkça yaşandığından rehber öğretmen sayısı talebe cevap vermemektedir. Rehber öğretmen sayısı artırılmalıdır ve velilerin rehabilitasyonu için bu bölge okullarına psikolog görevlendirilmelidir.
- Okullar velilerin hizmetine açılmalıdır. Örneğin internet kullanımı, kütüphane, halk eğitim merkezi ile ortak kurslar, akşam kermesleri gibi faaliyetlerde veli okula daha sık gelirse aidiyet duygusu arttırılabilir. Yazın okulun boş olduğu dönemde STK'larla iş birliği yapılarak aile planlaması ve anne-baba eğitimi ile ilgili kurslar verilmelidir. Etkili bir okul veli ilişkisini sağlayabilmek için okul-veli görüşme ve toplantıları yıllık, aylık ve haftalık dönemler içinde programlara bağlanmalı, aile ile görüşmeler bu çerçevede ele alınmalıdır.
- Kentleşme sürecini tamamlayamayan ve uyum sağlayamayan bu çocuklar için şehir kültürünü tanıtmaya yönelik geziler sık sık düzenlenmelidir.
- Dünyada yoksulluk ortadan kaldırılmadıkça çocuk işçiliği son bulmayacaktır. Ülke kalkındırma politikaları bu doğrultuda ciddi adımlar atmalı, asgari gelir düzeyi yukarılara çekilmeli ve eşitsiz gelir dağılımının bir an önce önüne geçilmelidir. Tüketiciler, çocuk emeği ile üretilmiş olan ürünleri boykot etmeli ve bu konuda bilinçlendirilmelidir. Ülkemizde çocuk işçiliğini önlemek adına ILO/IPEC, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, MEB ve TÜRK-İŞ tarafından yürütülen projeler özellikle MEB kanalında arttırılmalıdır. 90'lı yılların başından itibaren ivme kazanan çocuk işçiliğini önleme çalışmalarında oldukça fazla yol alınmıştır. Ancak bu yeterli değildir. Çocuk işçiliğine izin veren ailelere ağır yaptırımlar uygulanmalıdır. Çocuk işçiliğini önlemek adına belediye, muhtar ve diğer kurumlara iş birliği yapıp bu çocuklar takibe alınmalıdır. Velilere de bu konuda yasal cezalar uygulanmalıdır.
- Gecekondu bölgelerinin alt ve üst yapı sorunları giderilerek, buralarda yaşayan ailelere ekonomik açıdan uygun yardımlar yapılmalıdır. Yapılan sosyal yardımların kötüye kullanımını önlemek için bu yardımlar belirli koşullara bağlanmalıdır. Bu bölgelerde yaşayan çocuklara, boş zamanlarını ve enerjilerini olumlu yönde kullanabilecekleri mekânlar sağlanmalı ve bu hususta özellikle yerel yönetimler gerekli girişimlerde bulunmalıdır. Bu bağlamda uygun olan her semtte çocuk kulüpleri oluşturularak bu

birimlerde çocukların kendilerini önemsemelerine, güven duymalarına katkı sağlayacak faaliyetler düzenlenmelidir.

- Göçmen öğrenciler için açılan uyum sınıfları temel eğitim kademesinde 3.sınıftan itibaren uygulanmakta olup bu uygulama 5-6 yaşa çekilmelidir. 1.sınıfa başlayacak olan öğrenciler uyum sürecini tamamlayıp bu şekilde eğitim öğretime başlamalıdır. 2, 3 ve 4.sınıfta da dil kursları ve çeşitli özel öğrenme yöntemleriyle çocuklar desteklenmelidir. Okul saatleri dışında, öğrenciler için; Türkçe dil eğitimi kursları, alanında yetkin eğitimciler tarafından verilmelidir. Hazır bulunuşluk adına yapılan çalışmalara geç kalınmaması için MEB bünyesinde; yerel, ulusal ve uluslararası kurumlarla iş birliği yapılarak bir plan oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2005). *Türkiye’de büyük kentlerin gecekondu ve çöküntü mahallelerinde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma. Avrupa Komisyonu için hazırlanan rapor*
http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf

Alkalay, G., Kırıl, B. ve Erdem, A. R. (2021). İlkokul yönetici ve sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi [MSKU Journal of Education]*, 8(1), 231-249. DOI: 10.21666/muefd.809182.

Altunay, E. ve Dede, M. (2019). Göçmen Öğrencilerin Eğitim Süreci Açısından Okullar Arası İşbirliğine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 20 (1), 127-144. DOI: 10.12984/eegefd.474018.

Angay, H. (2012). *Doğu ve Güneydoğu illerinden İzmir’e göç eden ailelerin çocuklarının okul sorunlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Biner, Ö. ve Soykan, C. (2016). *Suriyeli mültecilerin perspektifinden Türkiye’de yaşam. Çeşitlilik ve Stratejik Davalama Ağı Projesi*.

Can, A. (2010). *Kurum teftiş raporlarına göre ilköğretim okullarının sorunları Aksaray ili örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Cohen, L. & Manion, L. (1994). *Research Methods in Education*, London: Routledge.

Çağlayan, S. (2008). *Göç ve Yoksulluk: Mutlak ve Doğrusal Olmayan Bir İlişki*, iç., Nurgün Oktik (der.), *Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları*. Yakın Kitabevi, İzmir.

Çuhadar, A. ve Sarı, M. (2007). *Göç Yollarında Eğitim: İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okula İlişkin Algularının Göç Bağlamında Değerlendirilmesi*. Sosyal Bilimler Kongresi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü.

- Demir, B. N., Özdemir, S. ve Köse, A. (2020). İlköğretim Kademesine Suriyeli Öğrencilerin Katılması ile Oluşan Disiplin Sorunları Hakkında Yönetici Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (54), 311-335.
- Destek, H. (2016). *Türkiye'de Çocuk İşçiliği Sorunu*. Suriye'den Gelen Mülteciler Sonrası Mevcut Durum ve Çözüm Önerileri Konferans Raporu.
- Dinler, C. ve Hacıfazlıoğlu, Ö. (2020). Mülteci Çocukların İlköğretime Uyum Süreçleri: Tekirdağ İlinin Bir Okulundaki Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Deneyimleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (6), 1717-1728. DOI: 10.18506/anemon.671367.
- Doğan, A. ve Avcıoğlu, A. (2022). Kapsayıcı Eğitimin Yadsınamaz Gerçeği: Göçmen Çocukların Eğitim Sorunlarının İncelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (3), 987-1015. DOI: 10.33711/yyuefd.1083492.
- Dönmez, G. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersine, bilime, fen bilimleri öğretmenine ve bilim insanına yönelik metaforik algıları ve imajları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Duygu, H. ve Akbıyık, Y. (2016). Çok kültürlü sosyo-kültürel ortamda barış içinde yaşayabilme: Alanya örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, (USBES Özel Sayı II) 1255-1277.
- Earl, J. (2004). *The Cultural Consequences of Social Movements*. In *The Blackwell Companion to Social Movements* ed. D.A. Snow, S.A. Soule and H. Kriesi: 101.
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları*. Setta.
- Erbay, E. (2013). Türkiye'de çocuk işçiliğinin büyük resmi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 157-168.
- Eren, Z. (2019). Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 213-234. DOI: 10.17240/aibuefd.2019.19.43815-476805.
- Erkan, R. ve Aydın, D. (2010). Güneydoğu Anadolu Bölgesi İllerinde Bölge İçi ve Bölge Dışı Göç Eğilimleri. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, Temmuz-Ağustos-Eylül 2010.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (GKY). (2014, 22 Ekim). Resmî gazete (Sayı: 6883). Erişim adresi (11.12.2019): <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-151.pdf>
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği sürecinde Türk eğitim sistemi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 66-80.
- GİGM. (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü). (2014). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. Erişim adresi (21.02.2019): http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713
- GİGM. (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü). (2023). Erişim adresi (02.02.2023): <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

- Gill, Michael J. (2014). The possibilities of phenomenology for organizational research. *Organizational Research Methods*, 17(2), 118-137. DOI: 10.1177/1094428113518348.
- Gökçe, E. (2009, Ekim, 1-3). *Büyükşehir Göç Eden Ailelerin Çocuklarının İlköğretime Uyum Sorunları*. XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiri Kitabı, Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İzmir.
- Gün, S. (2010). *Yoksulluktan sefalete bir göç hikayesi: sokakta çalışan çocuklar sorununun ekonomi-politiği*. Ankara: Özgür Üniversite Kitaplığı.
- Güngör, M. (2009). *Mersin’de sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar sorunlar-çözümler*. Mersin: Mersin Valiliği Yayınları.
- Güngördü, E. (2002). Türkiye’de nüfus hareketleri ve Şehirleşme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10(2), 409-414.
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi (GD)*, 3(1), 29-63.
- Kandemir, A. ve Aydın, B. (2020). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitimi ile İlgili Yönetici ve Öğretmen Görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (2), 497-521. DOI: 10.19171/uefad.554653.
- Kap, D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye’nin müstakbel vatandaşları. *Akademik Perspektif Dergisi*, Aralık, 30-35.
- Kapat, S. ve Şahin, S. (2021). Türkçe öğreticileri ve okul yöneticilerinin Suriyeli öğrenciler için açılan uyum sınıfı uygulamasına ilişkin görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. (25), 169–194.
- Karakuş, E. (2006). *Göç olgusu ve eğitime olumsuz etkileri (Sultanbeyli örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Kaştan, Y. ve Bozan, İ. (2016). Yöneticiler Açısından Göçün Eğitim Üzerindeki Etkisi: Bir Durum Çalışması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (5), 105-129. DOI: 10.20860/ijoses.14505.
- Kaya, A., Işık, İ.E., Şahin, B., Elmas, E., Çağlayan, B., Aksoy, P. ve Velioğlu, Ş. (2009). *Türkiye’de iç göçler bütünleşme mi geri dönüş mü? İstanbul, Diyarbakır, Mersin*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, İ. ve Yılmaz-Eren, E. (2014). *Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki durumu: Arada kalanların hakları ve yükümlülükleri*. SETA Raporu.
- Kılıçkaya, N. (1988). *Yurt Dışı Deneyimi Geçiren ve Geçirmeyen Lise Öğrencilerinin Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Koşak, M. A. ve Atasoy, R. (2022). Suriyelilerin Temel Eğitim Sistemine Entegrasyonunda Şanlıurfa İli Özelinde Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Sorunlar. *Harran Maarif Dergisi*, 7 (2), 150-178. DOI: 10.22596/hej.1144890

- Koşar, S. ve Aslan, F. (2020). İlkokul ve Ortaokula Devam Eden Göçmen Çocukların Eğitim Sorunlarına Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(4), 1799-1831.
- Külekçi Akyavuz, E., Gezeroğlu, E. ve Toma, Ş. G. (2020). Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlarla ilgili okul yöneticilerinin görüşleri. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye'de Suriyeli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *HAYEF Journal of Education*, 14 (1), 21-46.
- Miller, G., & Dingwall, R. (1997). *Context and method in qualitative research*, London: Sage.
- Nar, B. (2008). *Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkileri (Dilovası örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Orhan, O. (2014). *Suriye'ye komşu ülkelerde Suriyeli mültecilerin durumu: Bulgular, sonuçlar ve öneriler*. ORSAM Yayını, Rapor No: 189. Ankara.
- Öktem, Ü. (2005). Fenomenoloji ve edmund Husserl'de Apaçıklık (Evidenz) Problemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 45(1). 27-55.
- Özmen, H. ve Karamustafaoğlu, O. (2019). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Parlakkaya, Ç. (2010). *Göçe Bağlı Olarak İlköğretim Okullarında Yaşanan İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2010.
- Patton, Q.M. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*, London: Sage Pub.
- Seidman, I.E. (1991). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*, New York: Teachers College Press.
- Suriyeli Mülteci Çocukların Türkiye Devlet Okullarındaki Durumu Politika ve Uygulama Önerileri. (2015). İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi.
- Taylor, S., & Sidhu, R.K. (2012), Supporting refugee student in schools: What constitutes inclusive education? *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56. DOI:10.1080/1360311090356008.
- Tekeli, İ. (1998). *Türkiye'de İçgöç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi*. Türkiye'de İçgöç, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tezcan, M. (2000). *Dış göç ve eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tomar, G.Y. (2007). *Göç alan semtlerde yaşayan ailelerin çocuklarının eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekân. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 153-154.

- UNHCR (2020). Yıl Ortası İstatistik Raporu. Erişim adresi (02.02.2023): <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri>
- Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Weber, R.P. (1989). *Basic Content Analysis*, Sage, London.
- Yaman, E. (2007). *Üniversitelerde Bir Eğitim Yönetimi Sorunu Olarak Öğretim Elemanının Kaldığı İnfomal Cezalar: Nitel Bir Araştırma* [Doktora tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Seçkin Yayınları, Ankara.
- Yiğit, A., Şanlı, E. ve Gokalp, M. (2021). Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumlarına Yönelik Öğretmen, Okul Yöneticileri ve Öğrencilerin Görüşleri. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 40 (1), 471-496.